

16 . 9 . 9 9 8

Cumhuriyet

T.T. 58316

Bir açıklama

Sadriazam Said Paşanın oğlunun bir mektubu

Sadriazam Said Paşanın oğlu Bay Vehbi Saidden aldığımız bir mektubu aynen dercediyoruz:

•Son Sadriazamlar ve Başvekiller adlı bir kitabın pederim Sadriazam Said Paşa hakkındaki cildini gördüm. 523 üncü sahifedeki notta kitabın sahibi, hiç bir lüzum ve münasebet yokken, muhterem ve büyük üstad Bay İbnülemin Mahmud Kemalın pederime damadlığı meselesini mevzuu bahsederek ve •Keyfiyeti rey beyanına salâhiyeti olanlardan sorup çoğunun ademi malûmat beyan ettiğini ve sualini omuz silmekle, tebessümle karşılıyanlar da olduğunu, yalnız, Osman Ferid Beyin menfi cevap vermekle beraber Paşanın damadlık için istediği evsaf muvacehesinde Mahmud Kemal Beyin damadlığının bir ihtimal olarak ileri sürülemleneceğini• söyledikten sonra •şu halde bu damadlık işine yalan, yahud yanlış demektense kendisi için tahakkuk edememiş bir arzu demek en doğru bir hüküm olsa gerektir• diye yazmaktadır.

Rey beyanına salâhiyeti olanların ve tebessüm edenlerin kimler olduğunu bilmediğimden bu mevcut, yahud mevhum ve muhayyel adamlar hakkında bir şey söylemeği zaid görürüm. Yalnız, kitab sahibinin, sözüne istinad ettiği Bay Osman Ferid, sıhrîyet meselesinden 16 sene sonra Sadaret mühürdarlığına getirildiği ve babamın bu gibi aile hususiyetlerini önüne gelene hikâye edecek tab ve ahlâkta bir insan olmadığı herkesçe malûm bulunduğu cihetle Bay Osman Feridin bu babda bilgi sahibi olması ve müsbet veya menfi cevap vermesi kabul ve iltifata şayan değildir.

Eğer doğru ise Bay Osman Feridin damadlık için isimlerinin geçtiğini duyduğu zatların diğer küçük hemşirelere aid olması daha muhtemeldir.

Bu itibarla kitab sahibinin her nedense pek mübim gördüğü bu hâdiseyi bizlerden öğrenmesi mümkün iken yapmıyarak şuna buna sordum demesi ve üstelik kendi kendine izdi bir de hüküm yürütmesi çok garıbdır.

Pederim merhum Said Paşanın, hatıratında da beyan eylediği üzere, Bay Mahmud Kemalın pederleri merhumla hukuk ve meveddetleri pek eskidir. Said Paşa, Bay Mahmud Kemali tâ çocukluğundanberi tanırdı. Said Paşa ile Bay Kemal arasındaki hukuk ve samimiyet o derece derin ve kuvvetli idi ki Bay Kemalın ilim ve irfanına olduğu kadar karakterine ve dostluğuna da tam bir itimadı bulunan Said Paşa, muhtemelen damadlığına en münasib zat olarak düşünmüş ve niyetini kendisine açmıştır. Ancak âtiyi çok etraflı gören taraflar, ileride her karı koca beyninde her zaman zuhuru melhuz ve hattâ tabii olan ailevi ihtilâflar yüzünden bu eski ve esaslı hukukları belki bir gün bir sarsıntıya uğrar endişesile, bilâhare tasavvurlarından ittifakla rücu etmişlerdir. Bu hakikatı merhum pederim ve merhume valdemden defaatle öğittiğim gibi ahiren ailemiz efradı ve benden büyükler nezdinde yaptığım arizii amik tahkikat neticesinde bir kere daha öğrendim.

Şu hale göre hâdisede tahakkuk edememiş bir arzu varsa o da Bay Mahmud Kemale değil, Said Paşaya racidir demek daha isabetli bir mütalea olur.

Bay Mahmud Kemal, hiç bir zaman, hiç bir devirde, hiç bir suretle lekelenmemiş, özü sözü doğru ve Said Paşanın aradığı bütün meziyetleri haliz faziletli ve mütekâmil bir zat olduğu için merhum pederim ona herkesten fazla teveccüh ve emniyet gösterirdi. Bay Kemal kendiliğinden sık sık Said Paşaya gelirdi. Gelmediği zamanlarda ise babam onu aratır ve davet ederdi. Gece yaralarına kadar kendisini bırakmaz, ilmi mübahase ve münakaşaları onunla yapardı. Başkalarına tevdiden çekindiği şeyleri ona söyler ve derdlerini ona dökerdi. Bazan Bay Kemale biraderi de refakat ederdi.

Kardeşlerimle ders çalışma odamız babamızın odasının ittisalinde bulunduğu ve aradaki kapı da ekseriya açık kaldığı için herşeyi gözümüzle görür ve kulağımızla işitirdik.

Meselenin ailemize ve pederimizin vefatından sonra dahi bugüne kadar bizlere dostluk ve vefakârlığını esirgemiyen Bay Mahmud Kemale taallûku cihetle bu satırları yazmak suretile hakikatı meydana çıkarmak benim için bir vicdan borcudur.

Tarih sahifelerine geçecek yazıların mâvaka mutabık ve hakikate muvafık olması şarttır. Aksi takdirde, tarih olmaz, roman olur.

Vehbi Said

